

A megmentett város története

Fekete Gyula operaszerzői bemutatkozása · Keserű tanmese történelmi érvénnyel

ZENEI JEGYZETEK

KERÉNYI MÁRIA

Azóta várok Fekete Gyula operaszerzői bemutatkozására, amióta Bozay Attila díjnyertes Madách-zenedrámájának posztumusz színrevitele alkalmával felfigyeltem hangszerelői fantáziájának gazdagságára s egyben a mű szuverén zenei világa iránti mélységes alázatára. (Emlékeztet, hogy Bozayt korai halála megakadályozta a millenniumi pályázatra készült operája, Az öt utolsó szín zenekari letétjeinek megírásában, ezért három tanítványa: Tallér Zsófia, Kovács Zoltán és Fekete Gyula vállalta el és osztotta meg egymás között e rendhagyó feladatot.) Sajnos Fekete első találkozását a műfajjal (Római láz, 1992 – ősbemutató: Merlin, 1996) csak tv-közvetítés révén ismerem, de így sem volt kétséges számomra, hogy született operaköltő üdvözölhetek a fiatal alkotóban. S várakozásaimat messzemenően igazolta a szombaton lezajlott ősbemutató is: A megmentett város színpadképes darab, és fajsúlyos, invenciózus, befogadható zene. Közönségbarát. Félreértethetetlenül kiderül róla, hogy szerzője nem a többi komponistának, azaz a szűk szakmai elitnek, hanem az operakedvelők népes táborának szánta. Azoknak, akiket elsősorban múlik, hogy egy új magyar opera az adott szezon eseménye marad vagy repertoárdarab lesz.

A történet félelmetesen ismerős, könnyen felfejthető parabola a mindenkori hatalom tébolyáról, a „tár-

A história félelmetesen ismerős, könnyen felfejthető parabola a mindenkori hatalom tébolyáról

FOTÓ: VÁNYI ÁKOS

sadalom üdvének” szolgálatára intézményesített terror természetéről; a lelkiismereti szabadság megfojtásának, a néptárs technikájának kreatív fejlesztéséről a boszorkányüldözéstől az etnikai tisztogatásig, a spanyol inkvizíciótól a hitleri-sztálini apokalipszisig. **Eörsi István** drámája 1964-ben született, az '56-os forradalomnak és az író börtönben töltött éveinek eleven élményei cövekkelik ki a cselekmény terét, vérzik át szövetét. A háromfelvonásos darab esszenciáját sűrítő egyfelvonásos librettó **Eörsi** és Fekete közös munkája, s a két szerző együtt választott rendezőt is, az abszurdhoz és a groteszkhez deklaráltnan vonzó **Halász Péter** személyében. Ezt a

keserű tanmesét azonban Halász klasszikus modorban állította színre, alkalmazkodva a bel canto szellemében fogant partitúra karakteréhez. Fekete vette magának a bátorságot, hogy a harmadik évezred küszöbén szabályos áriákat, duettek, recitativókat és együtteseket írjon szereplőinek, mégpedig édes és olvadékony melódiákkal, hol *Mozart-ra*, hol *Rossini-ra* hivatkozó fordulatokkal, itt-ott meg a könnyűzene örökzöldjeit idéző poénokkal. Tegyük hozzá: a vokális és hangszeres előadógárda teljes megelégedésére, ami a közreműködők színvonalas zenei-színészi teljesítményén meg is mutatkozott – kár, hogy az énekesek szövegejtésén viszont csak elvét-

ve. Amúgy tehetséges produkciókban volt részünk a hölgyek – *Balaton* *Eva*, *Herczenik Anna* és *Mitileneou Cleo* – jóvoltából, s erőteljes portrékat mintáztak a vesztükbe rohanó marionettűsökről a csapat férfi tagjai: *Ambrus Ákos*, *Sárkány Kázmér*, *Gerdesits Ferenc*, *Szüle Tamás* és *Szappanos Tibor*. A mezőny telitalálata *Fried Péter* markáns Inkvizítora, a maga robusztus alkatával és koromfekete basszusával. *Drucker Péter* betanításában remekül szerepelt a kórus, *Kesselyák Gergely* élvezettel dirigálta Fekete Gyula változatos partitúráját. Az ápolott zenekari hangzáshoz jelentős színekkel járult hozzá csembalón *Bartina* *Gábor*, marimbán *Kőhegyi András*.

Buchmüller Éva rafináltan egyszerű díszlete barokk kisvárosi tercskét imitál, háttérében komor katedrálissal, amelyhez stílusosan illeszkedik a főpap elegáns reverendája és a kórus goyai ihletésű, csuklyás-álarcos fehér autodafé-öltöze. A halál ugyanis főszereplő a zord tragikomédiában; kivégzés, lincselés, öngyilkosság vág rendet a besűgásra, leskelődésre, önfeladásra kényszerült polgárok soraiban, akiket előbb manipulál, aztán megsemmisít az igazságról mennydörgő *Big Brother/Führer/Generalissimus*. A finálé hátborzongató víziója eredeti rendezői lelemény: a színen hullák fölött regnálnak az Inkvizitor, a megmentett város lakói pedig az épületek romjaira boruló ég alkonyi kékjéből aláhulló köteleken himbálódznak, élettelenül, mint *Böröcz* legendás szoborcsoportja, az Akasztottak.

(Az est első részében a Puccini-repertoár sokak által legmodernebbnek tartott darabját, A köpenyt adják, *Nagy Viktor* jó néhány éves, de ma is hatásos rendezésében. *Kesselyák* vezényletével drámai légkör volt a remekműnek, és megragadó művészi ethoszával *Bátori Éva* telivér *Georgette*-je emelkedett ki a szereplőgárdából. Szép, nagy volumenű tenorjával a fiatal, belorusz *Ivan Csupencsics* sikeresen mutatkozott be mint *Henri*, de hogy *Marcel* szólamára miért kellett egy szürke és vonzerejét vesztett külföldi vendéget hívní, mikor a figurának több nemzetközi hírt megformálójaként Operaházunk társulatában, fel nem foghatom.)